

VOLDEMAR TOOTSON JA TEMA PERE

Tiina Kivits

Kui astuda Kaarepere jaamas rongilt maha ja hakata minema mööda joonsirget teed Palamuse poole, võib ligi viis kilomeetrit nautida meie tagasihoidliku Eestimaa tagasihoidlikku ilu. Mäest üles – mäest alla: Kanamägi, Kolgamägi, Veskimägi... Veskimäest alla, veel natuke ja ongi ristmik. Vasakut kätt seisab uue Mäeotsa, August Tootsoni talu, paremat kätt paistab paarisaja meetri kaugusel vana Mäeotsa talu.

Kui 19. sajandi teisel poolel Mart Tootson koos naisega Luua parunilt omale Kuremaa valda Raadivere külla talu ostis, oli siin vaid rehehoone, mis iseenesest küll ilusa, aga lageda koha peal asus. Alla Palamuse poole oli soo, mille üle paistis kirikutorn ja pargi suured puud. Ülesse Kaarepere poole ja kahel pool talu laiusid kivised põllulapid ja lagedad heinamaad. Küll troostitu ja tuulele valla, oli koht ometi omamoodi ilus: lageda mäe pealt paistis kaugele Vooremaa lainjas maastik.

Seadnud elukorda rehehoone, kündis Mart Tootson üles põllulapid, mida künda sai, tegi aiad ümber kive täis heinamaadele ja hakkas kevadest sügisesse tööd täis talumehe elu elama. Soo peale, mis suurelt osalt Mäeotsa maasse jäi, lõi ta käega – seisis ta seal enne teda, küllap on jumalast seatud, seisku ka edasi.

1875. aastal sündis Mart Tootsoni esimene laps, poeg August. Varsti pärast poja sündi suri Mäeotsa talu esimene perenaine.

Peagi tõi Mart Tootson majja uue elukaaslase, Miina Teinbergi. Talu elu veeres ikka tasapisi ja kui poeg August oli saanud 10- aastaseks, **sündis 1885. aasta 17. veebruaril poeg Voldemar.** (EAA F.1261 N1 s.605).

Kellelt päris pisike maailmakodanik oma vaimu ja välimuse, ei ole teada, küll aga on teada kuivõrd erinev see oli maamehest isaga ja temasse läinud poolvennaga.

Nagu kõigis keskmistes taludes, pidi ka Mäeotsa talu noorpere küllalt varakult talutööga tegelema hakkama. Nii sai ka Voldemar vitsa pihku ja karjapoisiameti selga, kuni algas kool.

1895. aastal läks Voldemar 10- aastase poisina Mõisamaa külakooli, kus ta õppis kaks aastat. Voldemari vähene õpihimu ei tulnud mitte huvi puudusest, vaid tsaariaegse tuupimiskooli vaimuinputavast olemusest. Selge on see, et kui ta õppimisega just suurt ei tegelnud, oli ta lahtise peaga poiss. Katekismus ja piiblilood teda, kui ärksa vaimu ja rõõmsa hingega poissi, vaevalt huvitasid, kuid maateaduse ja ajaloo ta vaeva ei näinud. Maateadus pidanuks talle lihtsalt loomu poolest meeldima. Algul võis takistuseks olla vaid puudulik vene keele oskus.

Aastatel 1897-1899 õppis Voldemar Tootson Palamuse kihelkonnakoolis.

Noorukina oli ta väga elavaloomuline, rahutu vaimuga, alati tegutsev, kõige vastu huvi tundev. Iseloomult väga energiline, töös väga kohusetruu. Ka ägedaloomuline, kuid õiglane. Armastas hästi riietuda.

Mart Tootson pidas vajalikuks, et poeg läheks mõnd kasulikku ametit õppima, mis taluperemehel külge mööda maha ei jookseks.

Pärast kihelkonnakooli saatis isa poja Tartu lähedale loomakasvatuse kooli, kus ta omandas loomavelskri kutse.

1900. aastal läks Voldemar Poltaava kanti, kus teati tuttavaid ees olevat. Sealse põllumajanduskoolis õppis ta 1903. aastani. Pärast selle kooli lõpetamist oli ta põllumajanduse ja karjakasvatuse spetsialist ja võis töötada ka velskrina. Ei olnud sugugi igapäevane, et ühe keskmise talu noorperemees omab sellist haridust.

18-aastane noorrees, pikk ja sirge, targa ja otsekohe pilguga ning uhkete vurrudega, saabus kodukohta.

1903. aasta juunis käis ta Tartus Peetri kirikus leeris (on säilinud leeritunnistus).

21. detsembril 1903. aastal Kuremaa vallamajas toimunud Kuremaa põllutöö seltsi koosolekul astus seltsi liikmeks ka Voldemar Tootson. See, et ta sinna vastu võeti, hoolimata tema noorusest ja majanduslikust seisust (tal oli isa käes), näitas ta autoriteeti ja talupoegade-peremeeste ning antvärkide lugupidamist hariduse ees. Samas pidas ta kõne karjakasvatamisest ja turba tähtsusest sõnniku sees. Seltsi tööst võttis ta aktiivselt osa. Ka järgnevatel seltsi koosolekutel esines Voldemar harivate kõnedega. Teda on mainitud neljas protokollis kuni 1906. aasta alguseni. (J. Paju. Palamuse läbi aegade. Käsikiri).

1906. aastal valmis Mäeotsal uus maja. Tolle aja kohta suur ja ilus – vooderdatud ja värvitud, juba rehetoast ja rehealusest lahus. Samuti ehtasid Tootsonid suure maakividest karjalauda.

Pärast ehitustööd sõitis Voldemar taas Venemaale. Oli sealseis mõisais mitmeis ameteis. Aga rahutu vaim, nagu tal oli, võttis uuesti kodutee jalge alla. Kuid seekord jäi see tee pooleli. Vahepeal kohatud tuttav teadis näidata lehest huvi pakkuvana näivat kuulutust. Kurski kandis vajatavat kogemustega mõisavalitsejat. Mõeldud – tehtud. Ametikoht paistis olevat igati meelepärane.

Mõis kuulus poolakas Grabowskile. Hooned olid korras ja mõis ise ilus. Ka noor põllumees meeldis mõisnikule väga. Oli ta ju viisaka olemisega, hästi riietatud, töökas. Peale selle oskas Voldemar Tootson hästi nii vene kui saksa keelt. Tal olid põllumajanduskooli paberid ja mõningased töökogemused. 1911. aastal asuski Voldemar seal ametisse.

Mõisal oli tema edaspidisele elule suur tähendus. Mõis oli venelanna Grabowskaja pärusmõis. Poolakas Grabowski, kes oli päritolult aadlik, abiellus mõisniku tütreaga ja sai niimoodi mõisa omanikuks. Lapsi neil ei olnud. Pärast läheduses elanud bulgaarlasest aadliku surma võeti tema lastest tütar Marfa Jevdokimova kasvandikuks Grabowskite mõisa.

Voldemarile hakkas mõisas kohe silma kena 17-aastane neiu. Nii nagu Voldemari puhul ikka, tehti kõik otsused kärmesti.

Ühel tuulisel novembrikuu päeval, kui lehed olid ammu langenud ja taevas hall, laulatati kohalikus kirikus uudishimuliku külarahva silme all sihvakas võõramaine noorrees kohaliku mõisniku kasutütreaga. Millise imestusega löid ehmunud eidekesed risti ette, kui peigmehe käsi seda pruudi eeskujulgi tegema ei tõusnud.

1912. aasta kevadel sõitis õnnelik abielupaar uuele töökohale Novgorodi kubermangu Petrovskoje mõisa. Seal töötas Voldemar Tootson karjaagronoomina ja võimeistrina. Samal aastal sündis ka nende esimene laps, tütar Maria. Kuus nädalat pärast õnne tuli lein. Nõrga tervisega tütreke suri. Ta maeti kohalikku surnuaeda.

Vanemad kirjutasid Voldemarile ja kutsusid teda kodumaile oma talupoole pidamist aitama. Augustile oli ehitatud eraldi maja umbes 300 meetrit eemale. Isa otsustas talu pärandamisel pooleks teha. Augustile kui abieluinimesele oli tema pool kätte antud.

1914. aasta ühel ilusal suvisel päeval oli Tootsonite talu peretoas palju rahvast. Koju tuli poeg Voldemar koos noore naise Marfaga. Noorik tekitas vanemates hämmeldust, selline uskumatult kenasti riides ja ilus. Kohmetama pani veel see, et ei noorik ega vanemad teineteist sugugi ei mõistnud.

Hoopis suur oli vanade imestus siis, kui vaksalist jõudis pärale noorpaari pagas, mille hulka kuulus ka minia veimevakk. Need peened särgid ja linad ütlesid käsi kokku löövale perenaisele rohkem kui nooriku venekeelne jutt. Ei ole see naine talutöö jaoks loodud! Asjalikult jagas vanaperenaine noorele poja vahendusel õpetussõnu: ärgu too ikka linu palja koti peale pangu, pangu ikka tema kodukootud lina alla.

Koju saabudes oli Voldemaril palju häid kavatsusi talu ülesehitamiseks ning karjamajanduse parandamiseks.

Tahtis muretseda tõukarja, teha maaparandust, korrastada külvikordi. Kuid vanemate poolt ei olnud toetust, kuigi nad ei olnud kehvad. Võlga nende talul ei olnud. Vaat veel, millele raha kulutada. Oleme seni nii hakkama saanud, küll saame edasigi. Mis see tuisupäine poiss siin rabeleb nagu meeletu. Selliste hinnangute vastu pörkusid kõik noore abielumehe uuenduskatsed.

Voldemar kutsuti uuele töökohale Kavildasse, kus karjamajandus vajab järjele saamiseks vilunud kätt. Vanematega nõu pidanud, sest talvel oli tööd talus vähem, otsustas ta lühemaks ajaks asuda Ulilasse Kurikoffi mõisa.

22. novembril 1914. aastal sündis siin nende teine tütar, samuti Maria.

1915. aasta kevadel asus noorpere jälle isatallu, plaanides ikkagi korraldada kõike omamoodi. Võimalust mööda, mis küll vanemate vastuseisu tõttu kitsad olid, hakkab ta töödega pihta. Pärast kesa puhastamist kividest kohendatakse lauta. Üheaegselt nende töödega tõmmatakse ka sohu kraave sisse. Koduõuele istutab noorperemees väikese pargi.

Muidugi ei kulunud Voldemaril kogu aeg töötegemisele. Palju aega veetis ta oma naise Marfa seltsis. Pühapäeviti käidi Palamusel Tuletõrje seltsimajas, kuhu nad antvarkide ringi kenasti vastu võeti. Voldemar külastas ka oma endisi koolivendi. Tihti käidi ka koos abikaasaga jalutamas, milleks kodutalu ümbrus häid võimalusi pakkus.

Iseasi oli, kuidas taluperemees Mart neisse härrasrahva meelelahutustesse ja harjumustesse suhtus. Sageli kuuldus nurinat, et tulevasele taluperenaisele selline niisama prouat mängimine ei kõlba. Selle asemel, et jalutada, võiks noorik hoopis midagi kasulikku teha, näiteks kangast kududa.

Noorpaar ei tahtnud aga oma harjumusi muuta. Vahel astuti jalutuskäigul olles ka poolvenna Augusti tallu sisse. Sealne perenaine Minna oli käreloomuline. Ei kiitnud temagi heaks mehevenna perekonnaelu ja harjumusi. Teades kõrvaltalu Marfa veimevakast, tükkis ta alati oma kangaid ja käsitöid näitama. Kord pakkunud prouale ka lihaleiba, kui oma kokakunsti suursaavutust. Aadlipäritoluga naine pole rasvase toiduga küll midagi peale osanud hakata.

Noorperemehe Venemaa rahad hakkasid aga otsa saama ja rahapuudus edaspidiseid töid segama hakkas. Peremees talus oli isa. Isalt oleks ta talupidamise asjus peagi nõusoleku saanud, kuid ema oli kangekaelsem, vastu igasugustele uuendustele.

Peale selle läksid kõik rahalised sissetulekud talus perenaise valdusesse. Voldemaril oli oma perekond ja omad vajadused. Raha nende katmiseks pidi iga kord emalt küsima. See ei meeldinud Voldemarile, kes oli harjunud oma sissetulekuga arvestama. Siiski armastas ema väga oma poega. Kui Voldemar oli kodust eemal, ema aina ketras ja kodus, kõik pidi saama pojale.

Nii juhtuski, et nigel finantsolukord, vanemate harjumus kõige vanaga, ning enese veidi sulaselik seisus talus õpetatud põllumehel hinge rahutuks tegid. Kord koolivennast vallakirjutaja Voldemar Tammani juures üht kuulutust lugedes tekkis tal kindel plaan Venemaale tagasi minna.

1915. aasta sügisel sõitis Voldemar Tootson koos naise ja lapsega Nižni Novgorodi kubermangu Volga äärde. Seal asus vürst Obolenski mõis, kus Tootson hakkas tööle mõisavalitsejana. Vana vürst elas oma kahe pojaga Peterburis ja ainult suviti käisid pojad mõisas jahil. Ka siin oli Tootsonitel prii korter koos sisustusega ja samuti passija. Samas mõisas elas ka ülemvalitseja, kes oli mitme mõisa peale, mis kuulusid ühele vürstile, kellelegi erupolkovnikule Peterburist. Temaga tekkis Voldemar Tootsonil hiljem ametialaseid kokkupõrkeid, mistõttu Voldemar ükskord ägestunud väga. Läänud kontoris ning nõudnud lõpparvet, atestaati ja hobuseid perekonna ning muu transportimiseks ja sõitnud varsti Kurski kubermangu Grabowski mõisa lähedusse ämma juurde.

Elanud vähe aega ämma juures, sai ta varsti, 1. novembril 1916. aastal sinna lähedale Sapogovo Psühhiaatrilise Haigla abimajandisse koha. See oli väga suur, mitmekorruseline ravila koos hulga abihoonetega, maa- ja karjamajandusega, mis varustas kogu haiglat ja personali. Temast sai haigla juures asuva Zemstvo piimafarmi juhataja ja ka velsker. Ta oskas oma tööd hästi ja oli rahva hulgas lugupeetud. Hästi hinnati teda ka kaastööliste ja otseste ülemuste poolt.

Samas sündis 1917. aasta 3. veebruaril peresse poeg, kellele pandi nimeks Aleksander. Alates 5. aprillist 1917. aastal jätkas Voldemar Tootson oma tööd farmis Sapogovo Meteoroloogia jaamas esimese klassi teise kategooria järelevaatajana.

1918. aasta 4. augustil sündis poeg Voldemar. Järjekordne õnnetus tabas peret. Poeg Voldemar suri nädalavanusena ja on maetud Kamenevo surnuaiale, Kamenevo kiriku lähedusse, kus toimus Voldemar Tootsoni laulatus.

1918. aasta sügisel moodustati Nazdratševo endisesse mõisa, mis asus Kamenevo lähedal, veterinaarpunkt. Voldemar Tootson määrati sinna tööle. Algas kodusõda. Voldemar Martovitš hakkas ravima Punaarmee hobuseid. Ta käis ka taluinimeste loomi ravimas ning kui oli vaja, andis abi ka inimestele. Ta oli ikkagi ravi alal teadlikum kui selleaegsed maainimesed. Ühtlasi määrati talle ülesanded Punaarmee toiduainetega varustamise alal. Sõjaväeline aste võis tal arvatavasti olla veterinaarvelsker.

Voldemaril oli õiglane ja otsekohene iseloom, mis talle noil segastel aegadel ka pahandusi tõi. Kord, kuulnud ühe hiljem süütuks osutunud kirikuõpetaja ennatlikust hukkamisest, valas ta oma viha otse komissari peale välja. See oleks tollal väga kurvalt võinud lõppeda, kui tal poleks olnud autoriteeti ja lugupidamist ka uue võimu esindajate poolt.

Abikaasana oli Voldemar Tootson väga hoolitsev, austas oma naist. Pöördus tema poole kas hellitusnimega Marfuša või austavalt Marfa Ivanovna.

Sellel väikesel ja hapral naisel oli imeline võim oma mehe üle, mis tasandas ja vaigistas kõik tormitsemised. Kodus Voldemaril halba tuju peaaegu ei tekkinud, küll aga töö juures, nähes ja tundes ebaõiglust.

Lastest armastas ta väga Mariat, lокkis peaga väikest tüdrukut.

Nagu teada, oli revolutsiooni ja selle järgne aeg Venemaal väga raske. Levisid mitmed haigused, mida ei osatud ravida. Voldemar Tootson töötas täie koormusega. Hoolimata epideemiatest ja ilmast, sõitis mööda külasid ringi, ravidest loomi ja inimesi. Need sõidud said talle ka saatuslikuks. 1920. aasta märtsikuus, olles oma abilisega loomi ravimas, käisid nad perekonnas, kus oli tüüfusehaigeid. Voldemar sai nakkuse, sai märjaks, ületades suurveega üleujutatud teed. Ta jäi raskelt haigeks. Teda ravisid arstid. Loodeti siiski, et ta kriisi aja üle elab. Haigus kulges kõrge palavikuga. Abikaasa ja abiline põetasid teda vaheldumisi. Õnneks kumbki haigusse ei nakatunud.

Ei läinud loodetult. Haigus kestis üheksa päeva, mis põhjustas Voldemar Tootsoni surma 20. märtsil 1920. aastal kõigest 35-aastasena.

Ta taheti matta Kamenevo surnuaiale, kuhu oli maetud tema väike poeg Voldemar, kuid suurvesi ujutas teed üle ja ta pidi maetama Nazdratševosse, elukoha lähedusse.

Voldemar Tootson oli oma abikaasast üheksa aastat vanem, nad olid üheksa aastat abielus ja tema haigus kestis üheksa päeva.

Pärast abikaasa surma asus Marfa Ivanovna 26-aastasena tütar Maria ja poeg Aleksandriga elama oma venna juurde Kamenevosse.

Perekonnale määrati pension ja pajuk (siis oli toiduainetega raskusi ja see oli õnnelik inimene, kes sai pajukit).

1921. aastal, aasta pärast Voldemari surma, millest Mäeotsal küll ei teatud, suri taluperemees Mart Tootson. Juba vana ja tõbine perenaine tahtis Venemaa revolutsiooni käigus kaduma jäänud poja perekonna pärandusest ilma jätta. Voldemari ema oli teinud testamendi, kus oli öeldud: kui poeg Voldemar või tema perekond on kaduma jäänud, siis jääb talu hooldajale (isa surma järel oli talu renditud ja hooldaja määratud).

August Tootson, keda vanaperenaine kunagi kuigi soojalt polnud armastanud, ei saanud kuidagi sellega nõustuda. Ta hakkas oma kadunud poolvenna kohta teateid hankima. Leidnud inimese, kel Tootsonite perekonnaga Venemaal sidemeid, sai August kirja teel ühendust Marfa Tootsoniga. Ta kutsus naist koos lastega Eestisse, kus ta võiks pidada oma mehe talu.

Kirjavahetus ja asjaajamine kestis pikka aega. Selleks pidi Marfa Tootson mitmel korral ise Moskvas nii Vene kui Eesti saatkonnas käima.

Lõpuks olid dokumendid, välispass ja välisviisa korras, majakraam ära müüdüd. Kaasa võis võtta pagasina viis puuda isiklike asju. Voldemar Tootsoni haul jumalaga jäetud, algas 1925. aasta juunikuus sõit. Selleks ajaks oli surnud ka talu perenaine.

Johannes Paju on meenutanud: „Mäletan 1925. aasta kevadsuvist päikeselist päeva. Läksin Palamuselt mööda roobasteed Raadivere küla poole. Teel tuli mulle vastu üks naine kahe nääpsukese, kehva lapsega, poisi ja tüdrukuga, kes jäid mulle meelde välimuse poolest. Tulles tagasi Palamusele vallamajja, rääkisid inimesed seal õhinal: „Tead, Voldemar Tootsoni naine käis oma lastega siin.“ Seal, roobasteel, nägin ma esimest korda tütarlast Mariat!“ (J. Paju. Palamuse läbi aegade. Käsikiri).

Saabunud Eestisse, peatus Marfa Tootson lastega August Tootsoni juures. Mäeotsal elas rentnik, kes ei tunnistanud mingisuguseid pärijaid. Paari nädala jooksul siiski õnnestus vallasekretäri Otto Teppani abiga saada üks tuba. Majas oli elamiseks kaks osa. Suuremas elas rentnik ise ja väiksema üüris ta omakorda välja inimestele, kes tegid talle peavarju eest tööd. See oli kolmeliikmeline perekond. Nad koondati ühte tuppa, teise said pärijad. Nii oli kevadeni, mil rendilepingu aeg sai täis. Talule määrati uus hooldaja, kes rentis talu välja ning selle sissetulek sai pärijatele ülalpidamiseks. Talusse ei jäänud mingit liikuvat varandust, ei loomi, inventari, majatarbeid ega riideid. Peale selle ei olnud Voldemar Tootsoni naine ja lapsed veel seadusjärgsed pärijad. Marfa Tootsonil tuli hakata kohut käima. See nõudis aega, raha ja kulutas närve.

Seega algas Voldemar Tootsoni abikaasal pikk kannatuste rada. Olles võõra rahva hulgas, mitte osates kohalikku keelt, tuli see väike vapper naine siiski kõigea toime.

Kohe, 1925. aastal, hakkasid lapsed käima Palamuse algkooli esimeses klassis, kuna kumbki ei vullanud eesti keelt.

Kunagine kauaaegne Palamuse õpetaja Linda Kapral on rääkinud: „Maria Tootson oli väga korralik õpilane. Istus alati esimestes pinkides, käed korralikult laual. Kui vastata tahtis, tõstis kätt vaid küünarnukist. Ta oli rahulik, luges palju ja armastas unistada.

Aleksander Tootson, vastupidi õele, oli väga elava loomuga ja kärsitu. Tal oli lahtine pea, aga õppida ta suuremat ei viitsinud. Alati oli tal midagi plaanis, midagi käsil...Kodus ei olnud tal midagi teha, loomi Marfa Tootson ei pidanud...Ühes oma kirjandiski kirjutas ta: „Õde muudkui unistab oma raamatute taga, aga minul on igav...“ “

1935. aastal Maria abiellus Albert Sibulaga. Abiellumisel sai ta Eesti kodakondsuse. Perekond asus elama Tartusse. Aleksander kui Nõukogude Liidu kodanik, saadeti 1937. aastal teadmata põhjustel üle piiri Venemaale.

1938. aastal Maria abielu lahutati. Maria võttis tagasi endise perekonnanime.

Aleksander, kes oli Venemaal abiellunud kooliõpetaja Polina Rõžkovaga, tuli koos Nõukogude võimuga tagasi Eestisse. Naine pidi jääma kuni kooliaasta lõpuni Venemaale. 1941. aastal Aleksander Tootson kui komnoor ja Nõukogude Liidu kodanik, arreteeriti omakaitse poolt. Teateid tema hukkumisest ei olnud, kuid sellest ajast jäi ta mõneks ajaks teadmata kadunuks.

Maria töötas Tartus kinos Ateena piletikontrollina.

Johannes Paju on meenutanud: „1942. aastal külastas Maria Tartust meie peret Palamusel. Tema külaskäigud olid alati lõbusad ja lustakad, ta tõi otse valgusesära meie tubadesse. Ta oli alati oodatud külaline. Maria oli sale, sihvakas ja nägus naine ning käis ilusasti riides...“ (J. Paju. Palamuse läbi aegade. Käsikiri).

1944. aastal asus Maria assistendina tööle Anatoomikumini.

1944. aasta sügisel tulid nad koos emaga elama isakoju Mäeotsale.

Siin hakkas Maria tööle valla täitevkomitees asjaajajana, 1945. aastast varumisinspektorina.

1950. aastal asus ta tööle Palamuse võitööstuse raamatupidaja – kassapidajana. 1982. aastast alates töötas Maria Palamuse keskkooli sööklas. Tal on ka 10-aastane lapsehoidja staaž neljas perekonnas.

Mäeotsa perenaine Marfa Tootson suri 1971. aastal. Ta maeti Palamuse kalmistule. Oma ema kalmu hoidis tütar Maria eeskujulikult korras, alati lilledesäras.

Mäeotsa talu jäi nüüd ainult Maria Tootsoni koduks. Ta elas isa ehitatud hoonetes, väikeses kollases puumajas. Maja ümber oli muru, maja ees kaev. Veel üsna hiljuti oli siin vanaaegne kooguga kaev, kuid aeg tegi selle kallal oma töö. Ehitati uus, kiviraketega kaev. Maja ümbrus oli puhas ja kena, säras lilleõitest. Suureks olid kasvanud isa istutatud pargipuud. Elutoad olid mugavad ja maitsekalt sisustatud, meeltlahutavad. Mäeotsa talu hoidis Maria isataluna au sees. Ta armastas oma isakodu väga: maja, parki ja kaugele üle soo paistvat kirikutorni, suuri puid selle ümber...

Kuigi ümbrus pole enam nii lage, näeb mäe pealt endiselt kaugele üle Vooremaa.

Hiljem hakkas Maria saama jälle teateid vahepeal kadunuks jäänud vend Aleksandrilt. Polinal ja Aleksandril oli Venemaal sündinud poeg, kellele pandi nimeks Eduard. Perekonnanime Rõžkov sai ta emalt. Teda olevat kasvatanud Polina Rõžkova vanemad. Ta töötas miilitsana Musta mere ääres Gelendžikis. Ka tema abiellus Venemaal. Peresse sündis jällegi poeg, kes sai vanaisa järgi nimeks Aleksander. Väikese Aleksandri vanemad lahutasid ja isa sõitis Odessasse, kus ta töötas autobaasis. Praegu viimast teadaolevat Voldemar Tootsoni järeltulijat jäi kasvatama ema. Sidemed Eestimaaga ei olnud katkenud. Vana-tädi Maria sai aeg-ajalt kirju Aleksandrilt. Voldemar Tootsoni järeltulijate sidemed Eestimaaga katkesid pärast Maria Tootsoni surma 23. jaanuaril 1990. Ta maeti 28. jaanuaril Palamuse kalmistule ema kõrvale.

Nüüdsest jäid uus ja vana Mäeotsa mõlemad Voldemar Tootsoni poolvenna August Tootsoni järeltulijatele. Praegu elab perepoeg Voldemari talus Kalle Tootson.

Kasutatud materjalid

1. Eesti I. Tartumaa. - J. Rumma, J. G. Granö, J. V. Veski (toim). Tartu 1925.
2. Johannes Paju. Palamuse läbi aegade. Käsikiri Palamuse Muuseumi kogus.
3. Maria Tootsoni mälestused. Materjalid (artiklid ajalehest Vooremaa, kirjad) Palamuse Muuseumi kogus.
4. Linda Kaprali mälestused. Käsikirjaline artikkel Palamuse Muuseumi kogus.
5. Kalle Tootsoni suulised mälestused.
6. RAKA F.1261 N 1 s.605.
7. Koopiad dokumentidest ja fotodest Palamuse Muuseumi kogust.

Lisad

1. Mäeotsa talu sugupuu.
2. Tunnistus Voldemar Tootsonile Petrovskoje mõisast.
3. Iseloomustus Voldemar Tootsonile Sapotševo Psühhiaatria Haiglast.
4. Foto: Mäeotsa talu vana ja uus elumaja.
5. Foto: Mäeotsa talu silt.
6. Foto: Voldemar Tootson.
7. Foto: Marfa Tootson.
8. Foto: Voldemar Tootson karjakasvatajana Venemaal.
9. Foto: Maria Tootson – Sibul ja Albert Sibul 1937. aastal.
10. Foto: Marfa Tootson kodumaja trepil.
11. Voldemar Tootsoni leeritunnistus.

TARTU ÜLIKOOL

Suveülikool

Tiina Kivits

**MÄEOTSA TALU NOORPEREMEES VOLDEMAR
TOOTSON JA TEMA PERE**

Pere- ja suguvõsaajalugu

Tartu 2003

